

VELIKA NOČ

POMEN

Velika noč je največji krščanski praznik, saj kristjani na ta dan praznujejo vstajenje Kristusa od mrtvih. Po svetem pismu so ga križali na veliki petek in tretji dan po tem (na nedeljo) pa je vstal od mrtvih. Velika noč je za kristjane polna veselja in upanja, saj verujejo, da je Jezus s svojim vstajenjem premagal telesno in duhovno smrt ter za vse prinesel upanje (za kristjane pa upanje na vstajenje po smrti).

TRADICIJE

Velikonočne tradicije se v veliki meri od države do države razlikujejo. Po tradiciji krščanov je na veliki petek zapovedan strogi post (ne sme se piti alkoholnih pijač in jesti mesa), na veliko soboto se blagoslovijo (pogovorno *žegnajo*) jedila (vsaka jed ima svoj pomen), ki se potem zaužijejo za nedeljski zajtrk..

Praznik sam ima korenine v judovstvu, pa tudi v starih poganskih navadah, ko so praznovali prihod pomladi. V Sloveniji prazniku rečejo tudi vuzem.

Zgodnje kristjane so krščevali na predvečer velike noči (v soboto zvečer) in tudi danes se odrasle osebe običajno krščujejo na ta praznik.

Izmenjavanje velikonočnih jajc oziroma pirhov izhaja že iz starih poganskih navad, denimo čaščenja boginje Eostre.

POMEN JEDI

V Sloveniji imajo določeno simboliko:

suho meso simbolizira: Kristusovo telo,

rdeči pirhi: kaplje krvi,

hren: žeblje, s katerimi je bil pribit na križ,

kruh in ostala peciva: trnjevo krono.

Ker je Kristus vstal iz kamnitega groba podobno, kakor pišče pride iz jajca, in ker tudi krst pomeni vstop v novo življenje, je jajce znamenje Kristusovega vstajenja in hkrati tudi krsta. Jajca predstavljajo ljubezen in prijateljstvo, pa tudi celotno stvarstvo kot kozmično jajce.

Na velikonočno nedeljo so v Sloveniji v navadi vstajenjske procesije, na čelu katerih nosijo kip vstalega Kristusa.

DOLOČANJE DATUMA

Točnega datuma Jezusovega križanja ni mogoče izračunati, ker Nova zaveza ne navaja niti približne datacije, takrat veljavni judovski koledar pa je nepoznan.

Velika noč je premakljiv praznik, v odvisnosti od datuma velike noči so tudi datumi nekaterih drugih cerkveni praznikov in tudi pust. Na prvem ekumenskem koncilu v Nikeji so določili,

da se veliko noč praznuje na prvo nedeljo po prvi pomladni polni luni (če je prva pomladna luna 26. marca na ponedeljek, potem bo velika noč 1. aprila v nedeljo). Tako je lahko velika noč med 22. marcem in 25. aprilom. Vendar pa Cerkev nikoli ni popolnoma sledila najnovejšim astronomskim odkritjem (če polna luna pride na nedeljo 21. marca, ni velika noč 21. marca, ampak je 28. marca).

V Rimskokatoliški cerkvi je v uporabi formula, pri kateri lahko včasih pride do odstopanja za nekaj ur od realne polne lune. Tako je bila velika noč v letu 1962 (in 1954 idr.) na drug datum (zamik za en teden), kot bi bila v skladu z natančnimi astronomskimi opazovanji.

Pravoslavne Cerkve uporabljajo za izračun polne lune formulo, ki temelji na Metonovem ciklusu. Tako izračunana polna luna odstopa od astronomske polne lune za več dni. Posledično je velika noč v pravoslavju pogosto več kot teden dni pozneje kot v Rimskokatoliški Cerkvi, zelo pogosto pa tudi sovpadata na isti dan. Leta 1923 so Pravoslavne Cerkve sklenile, da bodo začele uporabljati prenovljen koledar (Milankovičev koledar) in novo formulo za izračun velike noči. Nekatere so začele uporabljati novi koledar, novo formulo je pa začela uporabljati le Finska pravoslavna Cerkev.

IZVOR BESEDE "VEIKA NOČ"

Imena za veliko noč (angleško »Easter«), kot ga uporabljajo v mnogih državah, v Bibliji ne najdemo. Knjiga *Medieval Holidays and Festivals* nam pove, da »je praznik dobil ime po poganski boginji zore in pomladi, Eastri«. In kdo je bila ta boginja? »Po legendi je Eastra odpirala valhalska glavna vrata ter sprejemala Balderja, ki je bil zaradi svoje čistosti imenovan Beli bog, in Sončnega boga, katerega čelo je svetilo človeštvu,« odgovarja *The American Book of Days*. Dodaja še: »Nikakršnega dvoma ni, da si je Cerkev v svojih zgodnjih dneh prisvojila stare poganske običaje in jim dala krščanski pomen. Ker je Eastrino slavlje bil spomladanski praznik prenove življenja, ga ni bilo težko preoblikovati v praznik vstajenja Jezusa od mrtvih, čigar evangelij so oznanjali.«

BARVANJE PIRHOV – NARAVNO

Kako doma obarvati pirhe/jajca:

Rdeča: pesa ali rdeča čebula

Rumena: cvetovi kurkume in kamilice

Zelena: špinata ali kopriva

Rjava: črni čaj, kava ali čebula

Modra in vijolična: borovnice, lila jagode ali listi rdečega zelja

... Če želite barvati velikonočna jajca z naravnimi snovmi, jih v litru vode skuhajte v tako imenovano pivo in jih pustite, da se namakajo četrt ure. Za to je najbolje uporabiti star lonec, saj lahko na nekaterih barvilih ostanejo sledi, ki jih ni enostavno odstraniti.

Če delate s svežimi sestavinami, potrebujete veliko več: približno dve do tri skodelice polne. Ampak to je samo pravilo: če malo eksperimentirate, boste našli pravi odmerek.

Kako močna bo barva odloča čas (kako dolgo pustimo jajca v tekočini), barva jaca (če je jajce belo, bodo barve bolj izrazite).

